

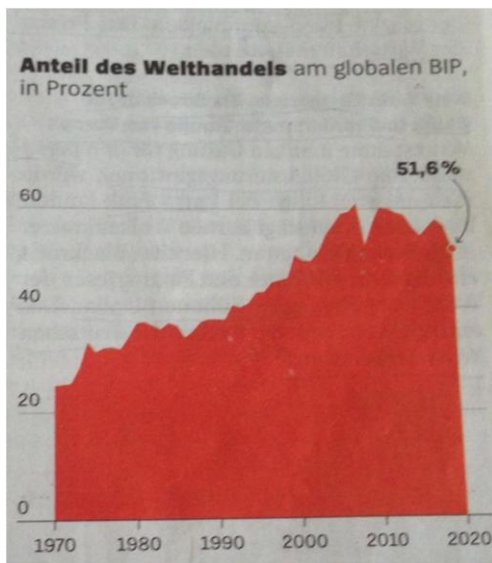
Az „új függetlenség” –

Nyugat-Európa törekvése a gazdasági autarkiaára¹

Miközben Nyugat-Európa beláthatatlan gondokat okoz magának azzal, hogy függetlenedni akar az orosz gáz- és olajszállításoktól, csak most kezd tudatosulni, hogy a kínai technológiától és a kínai piacoktól való függőség legalább akkora mértékű, és legalább akkora gondokat okozhat a jövőben.

E problémahalmazt érzékelve egyes teoretikusok új elmélet kidolgozásába kezdtek: a globalizáció végéről, sőt, megfordulásáról, deglobalizációról beszélnek; egy olyan világot vizionálnak, amelyben a nemzetállamok minél nagyobb gazdasági önállóságra törekcszenek. Vajon van-e ennek az elképzelésnek realitása? A technológia globálissá válása közepette lehet-e minél nagyobb gazdasági önállóságra törekedni?

Globális összefonódottság

A globalizálódás mértékét leginkább az fejezi ki, hogy a világkereskedelem a világ bruttó termékének mekkora hányadát adja. 1970-ben ez a mutató 25 százalék volt, és 2007-re elérte a 60 százalékot. (Azóta ingadozásokkal, a 2020-as 51,5 százalékra esett vissza.) Ezzel párhuzamosan nyitotta meg a legtöbb ország piacát a külföldi tőke és beruházások előtt, Kínát is beleértve.

(Der Spiegel 25. 6. 2022)

Az európai digitális adatok 90 százalékát amerikai cégek (mint az Amazon, vagy a Microsoft) felhőszolgáltatásaiban tárolják. A félvezetők gyártásában Európa csak 10 százalékkal részesedik.

Egy korábbi írásomban részletesen bemutattam az USA és Kína viszonyát: miközben a politikai vezetés szintjén az egyértelmű szembenállás érvényesül, és lépten-nyomon olyan törekvéseket látunk, melyek a gazdasági együttműködést szeretnék mérsékelni, a vállalatok és az üzleti szféra terén – éppen a nagyfokú kölcsönös előnyök miatt – olyan összefonódottság érvényesül, amely miatt okkal beszélnek Chimericá-ról.² A világ legértékesebb vállalatának,

¹ Írásom polémia a Spiegel 2022. június 25-i számában megjelent sokszerzős, „Die ära der Deglobalisierung” c. tanulmányával. *(a gépem nem nyomtat nagy umlautos a-t)*

² <https://www.valaszonline.hu/2021/08/30/egyedul-allamok-kina-gazdasag-it-versenges-kiss-karoly/>

az Apple- nek az üzletpolitikáját elemezve is azt láttuk, hogy sikerének fő összetevője az, hogy számtalan kínai vállalatot alkalmaz bedolgozóként.³

Németország és Kína kereskedelmének szerkezete nagyon jól tükrözi azt az összefonódottságot, ami a fejlett ipari országok és Kína között kialakult. A legfeltűnőbb, hogy a Kínából származó importban az adatfeldolgozó és kommunikációs eszközök (azaz az információtechnológia) együtt 40 százalékot képviselnek, viszont ez az arány a német exportban csupán elenyésző 3%. A német export több, mint egynegyedét az autók teszik ki. A gépek, elektronikus berendezések kategóriában az arányok viszonylag kiegyenlítettek. Tehát Európa legnagyobb, legfejlettebb gazdasága Kínával folytatott kereskedelmében a kínai áruszerkezet egyértelműen fejlettebb, és így **a kínai technológiától és felvevőpiacoktól való függőség semmivel sem alacsonyabb, mint az orosz energiamportnak való kiszolgáltatottság.**

(Der Spiegel 25. 6. 2022)

Nem mellékes az sem, hogy míg 1970-ben Kína részesedése a német külkereskedelemben alig 1 - 1,5 % volt, 2020-ban az exportban 7,5, az importban 11,8 százalékot ért el. A Volkswagen majdnem minden harmadik autóját Kínában adja el. Az európai luxustermékek (Louis Vuitton, Tiffany) számára már régóta a kínai piac jelenti a fő növekedési lehetőséget. Az olcsó orosz energia, az olcsó kínai munkaerő, vagy pl. az államilag erősen szubvencionált taiwani félvezetők a világgazdasági összefonódottság fontos elemei. A mikrochipeket, a szoftvert és az önvezető autókhoz használt mesterséges intelligenciát nem Wolfsburgban vagy Ingolstadtban, hanem Taiwanon, Tel Avivban, Kaliforniában vagy Sanghajban állítják elő.

A globalizáció mint világrénd

A globalizáció több volt világgazdasági jelenségnél, világrénd volt – írja a Spiegel június 25-i száma, múltidőbe téve ez évtizedek óta tartó, megszokott folyamatot. „30 év után vége van a szoros nemzetközi összefonódások által jellemzett világnak. Új ellenséges blokkok kialakulása és kereskedelmi háborúk veszélye fenyeget.” Természetesnek vettük, hogy a világpolitika

³ file:///C:/Users/K%C3%A1roly/Downloads/capletalism-1.pdf

alapja a nemzetállamok egyre szorosabb együttműködése, és úgy gondoltuk, hogy a reményteljes jövő érdekében a nemzetállamoknak még szorosabb összefonódására van szükség. Úgy gondoltuk, hogy a szabadságot, a biztonságot és a jólétet a globalizáció világrendje teremti meg, és minél szélesebbkörű lesz a globalizáció, annál nagyobb lesz a szabadság, a jólét és a biztonság – írja a Spiegel. Az áruk és szolgáltatások volumene a német külkereskedelemben 1990 óta megnégyszereződött. Ezzel egyidőben az egy főre jutó GDP is majdnem 50 százalékkal nőtt.

Ezt a világrendet rendítette meg a 2008-2011-es pénzügyi világválság, majd a menekültválság, aztán a Brexit, a klímakatasztrófa látható jelei, majd pedig a járvány. Ezt a világrendet rombolták le Putyin páncélosai, vélik a Spiegel elemzői – ami szerintem egyoldalú, elfogult s korlátolt megközelítés; az orosz-ukrán háború kitörését én elsősorban az amerikaiak mesterkedésének, a NATO és Nyugat-Európa számtalan szöszegésének és az elhibázott ukrán biztonsági és nemzetiségi politikának tulajdonítom.

Sokan temetik a globalizációt, maga Kissinger is azt nyilatkozta, hogy már egy teljesen új korszakban élünk. Jerome Powell, a Fed elnöke kijelentette, hogy a globalizáció nem csak beragadt, de már hátramenetbe kapcsolt. Ezzel szemben én úgy gondolom, hogy a globalizációt előrevívó jelenségek (főként a technológia forradalma) nem szűntek meg, ezután is tovább fognak folytatódni, és az elmúlt másfél évtizedben történtek esetlegességek, melyek csak ideiglenesen képesek fölülírni a mélyebb gazdasági folyamatokat. A globalizáció folytatódását – melyet digitális globalizációnak nevez – Simai Mihály akadémikus sem vonja kétségbe, de arra figyelmeztet, hogy „az évtized legveszélyesebb és háborús konfliktusokkal is fenyegető kockázati tényezői az Egyesült Államok, a NATO és a szemben álló Kína és az Orosz Föderáció közötti hatalmi versennyel kapcsolatosak”.⁴

A függetlenség korszaka?

„A járvány és az ukrajnai háború láthatóvá tette, hogy a gazdaságok milyen sebezhetők világszerte, mennyire ki vannak téve a zavaroknak. Sok nemzet, vállalkozó, sőt, háztartás, most függetlenségre törekszik. De ki az, aki ma magát ténylegesen függetlenné képes tenni? Mennyi nemzetközi előzetes munka van pl. egy autóban? Vajon egy háztartás meg tud lenni fosszilis energia nélkül? Elképzelhető ma bármilyen autonómia Európában?” ... „Milyen befolyása van még Németországnak ebben az új világrendben? Milyen szorosan kapcsolódhat riválisához, Kínához?” – tesz fel a kérdést a Spiegel idézett számának szerzői.

Az ökológiai gazdaságtan egyik fő tétele, évtizedek óta, a helyi gazdálkodásra, önellátásra, a minél nagyobb autarkiaira törekvés. A környezetet ez oly módon védi, hogy kiküszöböli, feleslegessé teszi a sok környezetet szennyező szállítást. De az elképzelés háttérében mindig ott volt az a gondolat is, hogy a világpolitikai, világgazdasági folyamatok kiszámíthatatlanok, és a nagyobb fokú gazdasági autonómia nagyobb biztonságot ad. (Jellemző módon egyes zöld

---

⁴ Elemzése a Magyar Tudomány 2022/1. számában, az orosz-ukrán háború kitörése előtt jelent meg: A „HÚSZAS ÉVEK” a geopolitika és a vilá járvány a globalizáció új szakaszában – visszapillantás és előretétekintés – címmel.

közösségek még a helyi pénzt, a „szivességbankot” is kitalálták – és itt-ott működtették is – mely függetlenítette őket az inflációtól és a hatalmi központok gazdaságpolitikájától.)

Mint ökológiai közgazdász, egy ilyen folyamatot nagyon üdvösnek tartanék. De valóban erre halad ma a világ? A 2008-2011-es pénzügyi világválság a világgazdaságot időről időre megrengető, szinte szabályszerűen felbukkanó válságok sorába tartozik. (Még akkor is, ha az nem „klasszikus” túltermelési válság volt.) A Brexitet sem sorolnám a gazdasági függetlenedés és nemzeti izoláció sorába. Az Egyesült Királyság nem értett egyet az EU konföderációvá fejlődésével, és kilépett. Atlanti kapcsolatai és nemzetközösségi háttere, valamint a nemzetközi pénzügyekben játszott kulcs-szerepe nem arra utalnak, hogy a növekvő nemzeti autonómia útjára lépett volna. A járvány természetszerűleg bezártsággal járt, de orvoslása újra kinyitja a nemzeti határokat. A klímavédelem éppenséggel nem nemzeti bezártságot, hanem igen nagyfokú nemzetközi együttműködést igényel. Az orosz ukrán háború pedig – függetlenül a megítélésétől –, és a hasonló kockázatok kivédése, szintén a szorosabb nemzetközi együttműködés és megértés és kölcsönös bizalom szükségét mutatja.

Az orosz energia-importtól való függetlenedés környezeti hatásai

A fosszilis energiák csökkenő felhasználása a környezetbarát gazdálkodás egyik legfontosabb célja. De nem mindegy, hogy mi lép a helyükbe. A megújulók fejlesztése jó irány. A Nyugat-Európában leállt atomerőmű-építések újbóli beindítása is kedvező. De a szenes erőművek újbóli üzembe helyezése (nem is beszélve a németek barnaszénbányászatáról és az azt felhasználó erőművekről) környezeti szempontból a legrosszabb kiút.

Függőség ásványi anyagoktól

Nyugat-Európa nem csak az orosz energia-szállításoknak és a kínai információtechnológiának van kitéve. A megújuló energiák termelése és az akkumulátorral működő autók számára (elektroforradalom!) a nikkel, a lítium, a kobalt és a mangán nélkülözhetetlen nyersanyagok. Ezek csak részben fedezhetők európai forrásokból. Kínában állítják elő a lítium világtermelésének 58 százalékát és a kobalt kétharmadát! Az európai ellátásban Dél-Amerika és Ausztrália is kulcsszerepet játszik – az önellátás, autarchia szóba sem jöhet.

Szabadság és szabadkereskedelem

E függetlenedési törekvések kapcsán megjelent egy érdekes koncepció is: „*A szabadság fontosabb, mint a szabadkereskedelem*” – jelentette ki Jens Stoltenberg, a NATO főtitkára. (És még a szerelem is fontosabb annál – egészítem én ki, Petőfink nyomán.)⁵ – Micsoda

---

⁵ Sajnos, a német zöldek rácsóztak a mozgalom korábbi fő jelszavára: *Make love, not war!* Kormányra kerülve véresszájú háborús propagandát folytatnak és a liberálisokkal versengve követelik a nehézfegyver-szállításokat az ukránoknak.

képmutatás! Csak a vak nem látja (sajnos, Nyugat-Európa politikai vezetői mind azok), hogy itt nem Ukrajna szabadságáról, hanem az Afganisztánból vesztesként, orrát lógatva kivonuló amerikaiak számára feltáruló hatalmas, több tízmilliárd dolláros fegyverszállítási lehetőségről van szó! (Meg a palagázról, meg az egyik stratégiai vetélytárs, az oroszok meggyengítéséről.)⁶

Facit: A Spiegel elemzőitől eltérően tehát Nyugat-Európa törekvését a „gazdasági függetlenségre” irreálisnak tartom. Nem látok olyan lehetőségeket, melyek az ökológiai szempontból egyébként rendkívül kívánatos gazdasági autonómiák felé utat nyitnának. Úgy gondolom, hogy a világ gazdaság dezintegrálódására mutató jelek ideiglenesek, és a globalizáció a jövőben tovább fog folytatódni. Az információtechnológiának tulajdoníthatóan a világ globálissá vált; az emberek közötti kommunikáció a nemzethatárokat átlépve folyik, a kereslet kielégítésének színtere már az egész világ, úgyszintén a vállalati és üzleti tevékenységek sem korlátozódnak a nemzeti határok mögé. A nagyvállalatok a világpiac követelményeinek megfelelően alakítják ki üzleti stratégiájukat. A helyi háborúk komoly töréseket okozhatnak, és ha abban egy politikai-nukleáris nagyhatalom érintett, mint most Oroszország, az a kereskedelmi és pénzügyi kapcsolatok alapvető átrendeződéséhez vezethet. De a globalizáció nem egy palackból kiszabadult rossz szellem, hanem a létrejött technológiáknak és kommunikációs, irányítási rendszereknek megfelelő, világméretű működési mód.

Bp, 2022. júli. 1.

Kiss Károly
közgazdász és társadalomkutató

(a rövidített változat megjelent a Magyar Nemzet 2022. július 11.-i számában)

---

⁶ Az orosz-ukrán háború okait elemző írásaim itt olvashatók: <http://utodaink-jovoje.hu/ujdonsagok.php>